EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET
6. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.) Axel Jerlehagen
Peatoimetus:
EESTI MAJAS, Stockholmis,
sissekäik, Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320, Stockholm 16
Telefon: 21 84 46
Abitoimetus ja talitus:
Toimetaja Jüri Aus
Aadress: Eskilstuna, Box 120
Uppl. C. Telefon: 016/477 72
Tellimispostgiro nr. 28650
Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 92:—
Termin (4 kuud) .... kr. 31:—
Kuu ..... kr. 9:—
Kuulutusehind 60 öörі mm.
Arikuulutusad 70 öörі mm.
Eskilstuna-Kuriren Tryckeri AB
Eskilstuna 1964

Eskilstuna-Kuriren

Neljapäeval, 23. juulil 1964
Upplaga C
Nr. 168 (1610)

Hrushtshov Goldwateri kohta:

"N. Liidu relvad on laskevalmis!"

VARSSAVI — Poolat külastav Hrushtshov kõneles teisipäeval Varssavis natsi-sakslaste Poolast väljatõrjumise 20-nda aastapäeval. Diktaator tungis ägedas sõnastuses kallale ameerika vabariiklaste presidendikandidaadile, Barry Goldwaterile. "Vabariiklaste parteikonvendi poolt heakstunnistatud manifest peegeldab USA kõige agressiivsemate ringkondade püüdlusi, ja konvendi poolt nomineeritud presidendikandidaat tõestas täie selgusega, et ta tahab pääseda Valgesse Majja huluumeelsete kommunismivastaste paroolide ja sõjalaste ähvarduste sildi all". Edasi sõnas Hrushtshov, et sügisestel valimistel on ameerika valijate kohuseks vastata küsimusele kas ameerika rahvas tahab toetada vabariiklaste valimisprogrammi ja seega heaks tunnistada kursi, mis on hädaohtlik kogu maailmale, kaasaarvatud USA rahvale. "Valimismanifesti heakstunnistamine San Franciskos toimis atmosfääris, mis meenutas omaaegseid fashistide kokkutulekuid Nürnbergis", rõhutas vene diktaator. "Meie ei suhtu Barry Goldwateri ütelusisse ükskõlkselt. Ähvardusi me ei karda, küll me oleme sellegipoolest sunnitud holdma oma relvi laskevalmis selleks, et endid kaitsta imperialistide rünnakute eest", ähvardas Hrushtshov. Poola pealinnas peetud kõne oli Hrushtshovi esimeseks avaliikuks kommentariiks Goldwateri noninseerimise kohta.

VARSSAVI — Oma Varssavis peetud kõnes tungis Hrushtsov kallale ka Lääne-Saksamaale, kõneledes "Bonni revanshihimlistest ringkondadest, kes väga hästi teavad, et nad said lüüa Teises maailmasõjas ja ka seda, et heid hävitatakse lõplikult, kui nad veelkord peaksid provotseerima uut konflikti". Diktaator rõhutas, et USA endise välisministri John Foster Dullese ja Konrad Adenaueri poolt aetud "jõupolitikaga" pole midagi saavutatud — "seda teab kogu maailm".

SAIGON — Ameerika Ühendriikide 7-nda laevastiku ülemjuhataja, viitseadmiral Roy L. Johnson sõnas teisipäeval, et laevastiku ülemjuhatuses diskuteeritakse meetodeid, millseid võiks kaasutusele võtta kommunistlike terrorjõukude vastu Lõuna-Vietnamis. Viitseadmiral Johnson teoritas, et USA seitsmes laevastik omab küllaldaiselt ressursse et blokeerida kõiki sadamaid Lõuna-Hiina meres. USA seitsmes laevastik moodustab ameerikaliste sõjalaste kaitse selgroo Valkses ookeanis, ja sinna kuulub 125 sõjalaeva, 650 lennukit ning 64.000 meest.

NICOSIA, KÜPROS — "Ohukord Küprosel on praegu ülimalt pinev ja hädaohtlik", teatab ÜNO peasekretäri sõjalise nõunandja, India kindral Rickey. Pärast pikemat inspektsioonireisi rahutul saarel konstateeris Rickey staap, et "saar on otse ülemjuhatud relvade [illegible] jalistest ükssustest". "Küprosi võib täie õigusega [illegible] püssirohutünnigiks", märgitakse kindral Rickey peakorteris.

TEL AVIV — Bonn ja Jerusalem on jõudnud põhimõttelisele kokkuleppele kohtumise suhtes, mis leiaks aset kõesoleva aasta lõpus saksa liidukanzleri Ludwig Erhardi ja Iisraeli peaministri Levi Eshkoli vahel.

MOSKVA — õhtulehest "Vetshernaja Moskva" nähtub, et vene noorsse soov matkida vaba maailma noorust näiteks rõietuse suhtes, väih tähendada küüditamist Siberisse. Sellise karistuse sai Moskvas noor Aaron Gelfon, kes oli "kerjanud USA turistidelt kitsaid Teanse-pükse, kannud mokasiine, nõrinud nõrimiskummi ja suitsetanud ameerika sigarette". Eelpoolnimetatud "kuritee" eest veetli Aaron Gelfon "seltsimehelikku kohtu" ette, kes teda mõistis viieks aastaks Siberisse, "kasnilikku sotsialistlikku töösd tegema". Moskva õhtuleht reporter nõrgib, et vene teismeline pahkendi kohtnotsust kuuldes naima.

LONDON — Pärast pikemat aega kestnud läbirääkimisi on selguseie jõutud, et Vahemeres asuv Malta saar saab iseõiglu iseseisvuse 1. septembril. Suurbritannia säilitab saarel asuva merevõehassi, La Valetta.

WASHINGTON — President Johnson mõistis teravas sõnastuses hukka New Yorgi Harlemi linnaosas toimunud rahutusi ja tegi korralduse USA föderaalsele politseile (FBI-le) lähemalt uurida, kes tegelikult on vastutavad esinenud vahejuhtumite eest.

MALMÖ — Rootsi-territoriaalvetest Veni saare läheduses aeti teisipäeval minemes vene hüdrograafiline laev "Oceanograf", kes ankurdas selleks, et "värvida laeva küljeplaate". Venelased seletasid rootslastele, et neil on kavas lähkuda alles neljapäeval ja olid väga "üllatatud", kui neile selgeks tehti, et nad viibivad rootsi vetes.

UUDISEID... LÜHIDALT

Kaarel R. Pusta mälestustes on huvitavaid üksikasju Eesti ajaloo mõtmetest ajajärgudest.

Põhjala Suurlaager ülesriivistatuna avaparaadiks Havilahe paraadiväljakul. (EPL-foto).

Põhjala Suurlaagri avamiselt Havilahel

SUURLAAGER (EPL) - Südasuvine päikesepaiste, rohendav metsataust ja laagriorkestri mängusuv "Kalevite kants" oli meeliliiendavaks raamiks Havilahe peaväljakul, kus pühapäeval toimus Põhjala Suurlaagri pidulik avamine. Reipalt sissemarssiv laagripere värvirikastes vormides ning rahvusja maievalte lippude lehvides oli väärikaks avataktiks jatkuvatele sündmustele Lygneri kallastel.

Kaljukünkale püstitatud kõnetoolis tervitas Suurlaagri juht skm H. Sepp laagrijõeret: "Ligidalt ja kaugelt on telle teejuhiks Suurlaagrisse olnud Põhjatähti, ühine aaab olema meie tegevus järgneva 10 päeva jooksul. Ma loodan, et Suurlaager kujuneb tõeliseks sõprusiaagrikis meile kõigile." Laagrijuht meenutas, et Põhjala sendusteks on skaudi gaidi seadused mida kümme skautlikku noort lausaalid ning iga seaduse kinnitusks sõlitasid tõrviku dekoratiivse laagrisimboli eos. "Olgu need seadused teenlitajaks nii Suurlaagris kui edaspidi" lõpetas laagrijuht ja kuulutas viienda suurlaagri avatuks.

Lippualuh helide saatel tõusid mastidesse Rootsi, Austraalia, USA, Norra, Soome, Saksa, Kanada ja Eesti lipud, mille järgi ühiselt lauldi Suurlaagri laulu.

Mare Fügert pidas lühikese kuid haarava palvuse ja kaunilt kõlas "Kalla kallis Isa käsi..."

Järgneid tervitused gaidide laagri juhilt gadr V. Hintilt, skautide laagri juhilt skm H. Kriistellt ja Põhjala auvanemalt skm R. Kleitsmanilt.

Väliskülalisteit tõid tervitusi gdr. H. Kuutma Kanada Eesti Gaidide Keskuselt, skm L. Puurits Kanada Eesti Skautide Malevalt, gdr. L. Leibak USA Eesti Gaidide Malevalt, Gaiderite Kogult ja Eesti Gaidide Liidult, ole ideks armulaua kariks Suurlaagri metsakirikule. Ngdr. Siiri Puust, USA, andis gaidide laagri juhile tervituskingitusena maailma kõige suuremateist kõbidest tehtud sõkulli. Ngdr. A. Foog tervitas Saksamaa eesti gaidmaleva ja gaiderite poolt ja nskm A. Luik tänas kõiki organisatsioone ja üksikisikuid, kelle kaasahi võimaldas Saksamaa eesti noorte osavõtu Suurlaagrist.

Puhtas vesti koeles tervitasid laagrit Soome esindajad Leena Sõikkeli ja Kalervo Mettala, Viimane meenutas varasemaid Viru ja Olevilinna suurlaagreid hingloetis, et Põhjala Kujuneks õhoks paigiks selles nues hõimusillas, mida kümmekend aastat kahe rahva noorte vahel ehitatud. Ta andis edasi ka Soome Skautliidu peaskaudi Pauli Kanerva ja rahvusvahelise sekretäri Yrjö Hongisto isiklikud tervitused.

Skm L. Milles tervitas USA Eesti Skautide Maleva poolt. Eesti Skautide Liidu Peasekretär A. Vaigur tõi parimaid soove Austraalia ja Argentiina skautide poolt.

Järg. lhk. 2.

KOITJÄRVE NOORTELE Skoutidele TALLINNS Fastigheter säljer GÖTEBORG POSTSIRO 528427

Professor Olev Träss.

Toronto eesti seltsi esimees O. Träss külas

Stockholmis on praegu liikumas palju väliskülalisi. Teiste hulgas kohtas Eesti Päevaleht Toronto Eesti Seltsi esimeest Olev Trässi, Toronto ülikooli professorit, koos abikaasaga. Prof. Träss on nooremapõlve eesti tegelane, kes siin Stockholmis lõpetas Kungsholmi gümnaasiumi ja siis sõrdus Uude Maailma. See oli aastal 1951. Vahepeal on ta jõudnud lõpetada USA-s Princetoni ülikooli ja saavutanud doktori kraadi tehnilise keemia alal Massachusettsi ülikoolis. 1958 a. peale on ta õppejõud ja korraline professor oma ertalal Toronto ülikoolis. See on nõide ühe eesti noore erakordsest ja kõlrest karjäärist — Olev Träss on alles 33 aastane. Selle juures on ta jäänud truuks eesti asjale ja peale Toronto eesti seltsi, mis on üks suuremaid omasarnaseid vahaühistusi, on ta kohaliku ülikooli eesti üliõpilaskonna nõuandjaks, hingega tegev skautluses ja mitmetes muudes organisatsioonides.

Olev Träss jutustab, et temaga koos saabusid Rootsi professorid Martin Puhvel Montrealis McGilli ja Karl Aun Waterloo Interi ülikoolist. Tema isiklikult on jõudnud juba teha reisi Lapimaale ja Narviki keskõpsäkese vaatamiseks, enne seda külastas ta kolme nädala jooksul Inglismaa ja Shoti ülikoole.

Ka siin Rootsis tegi ta tutvumiskäigu Stockholmi tehnikaülikooli, ja siis on kavas ka eesti skautluse suurlaagri külastamine. Olev Träss oli nimelt omal ajal Rootsis üks esimesi skaute Stockholmi Kalevi lipkonnas ja saabudes ühel ajal Heino Jõega, oma kunagise lipkonnajuhiga, olid mõlemad tookordsete kaasalastega koos ühisel koosviibimisel Eesti Majas.

Pärast suurlaagrit on ette näha Soome-reis ning teekond kontinendile, kus on rüütlikavas Saksamaa, Shveits, Itaalia ning Inglismaa — 17. augustil algab tagasireis Londonist.

— Kanadas on teataval määral märgata eestlaste "torontoitumist", s. o. aegapidi kogunevad eestlased teistest keskustest suurlinna Torontosse, jutustab prof. Träss. Siin ei ole alati tegemist majanduslike motiividega, vaid rohkem kokkukuuluvustundega. Toronto on rohkem kui üksi teine

Järg. lhk. 2.

USA peaskaudi TERVITUS Suurlaagrile

Mul on hea meel saata skm L. Piveri kaudu tervitusi Boy Scouts of Americalt Põhjala Suurlaagrile.

Tunnen head meelt, et Boy Scouts of America esindus võib osa võtta teie laagrist ja jagada teie rõõmu skautluse ülemaailmlises vennastuses. Samal ajal kõguneb rõhkem kui 50.000 skautt Valley Forges oma kuuendaks ile-Ameerikalisel jamboreel. Koos nendega veedavad laagripäevi skaudid ja juhid 43-li erimaalt. Hulk meie skautidest võtab osa välislaagritest mitmedel maadel. Kõik see iseloomustab tervet maailma haaravat skautlikku vennastust. Ma olen veendunud, et selle kokkutuleku tulemusena skautlik leek loitub veelgi heledamalt.

Südamlikult
Peaskaut J. A. Brunton, Jr

K. R. Pusta: Päts soovis uut VÄLISDELEGATSIOONI 1940

Kirjastus "KULTUUR" New Yorgis on hiljuti publitseerinud K. R. Pusta mälestuste teise kõite, SAADIKU PÄEVIK I, mis hõlmab pealkirjas osutatud aegjärku, esimene kõide KEHRA METSAST MAAILMA ilmus Eestis (teine trükk Rootsis EMP kirjastusel) ja kolmas kõide, SAADIKU PÄEVIK II, käsitldes Pusta, ehk kohmanni vecrandsada, on samuti usaldatud kirjastus KULTUURI hoolde avaldamiseks edaspidi. Nii on K. R. Pusta harukordne elukäik, lapsepõlvest kuni tema ehõhtuni leidnud jäädvustamist tema enda poolt, ja vaevalt et keegi teine oleks suutnud seda teha paremini.

Selles elukäigus on mitmeid järke, mis ühtlasi on epohhideks meie rahva ärkamises, väljakujunemises, ja õpuks võõrdsele tasemele jõõdmises kulturrahvaste perres.

Mälestuste lugeja leiab ise olulisi sündmusi, olgu see siis taotlused luua Balti riikide liitu, püüded sinna kaasa haarata Soomet ja Poolat, osavõtt Genua, Haagi ja Rahvastelõõu konventsioidest, kokkusaamised Aristide Briandiga, presidentide Millerand'i ja Lebrun'iga, marssal Foch'i kõlisäälik Eesti saatkonna Pariisis Eesti vabariigi aastapäeval, et tervitada oma sõpru, Vabadusristi üleandmine kangelaslinnale Verdun'ile, jutuajamised kuningate Albert'i ja Alfonsiga, presidentide ja ministritega pea kõigist Euroopa riikidest. See kõik võiks olla aineks Eesti ajaloo, eriti diplomaatilise ajaloo lähemaks uurimiseks. Pusta ajaloolõõtjutusest peaks aga tegema mõningaid järeldusi, ma just nüüd on aktuaalsed meie oleviku kui ka tuleviku kohta.

Pärast Eesti vabariigi väljakuulutamist edenes de jure tunnustuse saavutamine väga viisalt. Praatsiased keeldusid, inglased keeldusid ja ka ameeriklased keeldusid. Ameeriklaste negatiivse hoiaku vastu protesteeris aende rahvusaatkonna liige Samuel Eliot Morison kohalt tagasiastumisega.

Olgu märgitud, et Morisonist sai hiljem Harvardi ülikooli professor, USA admiral ja alles hiljuti, 1960 a. määrati talle Pulitzeri kirjanduslik auhind. Liitlased pooldasid Vahadõõsõõla etnaalaste võimu purustamiseks, kuid selles nähti peamiselt väga teretulnud aktsioonl taaarirligi ülesupitamiseks. Kui Pusta kulastas väliministri Philippe Berthelot'd, ehs see hoiatas rahutegemise eest, kuid samal ajal keeldus sõjalise abi ja raha andmiseest, et võitlust saaks jätkata.

Kui rahu oli tehtud, soovis Berthelot Pustale õnne, — aga kuidas, teie seleukohti oli varem hoopis teine —, "No jaa, eks iga riik peab omaenda peale kõigepealt mõtlema".

Rahvasetelidus ükati Eesti palve rõikliku tunnustuse saamiseks esialgselt tagasi, ilmselt kaalutlustel, et Nõukogude uue kallaletungi puhul peaksid liikmesriigid põhiklrja põhjal Eestile appi tulema. Meid toetasid 8 ões. 1939 hääletusel vaid 5 riiki; Itaalia, Portugal, Colombia, Paraguai ja Pärsia. Need asjaolud tuletavad nagu meelde tänapäevagi selsukohti; vähemalt toetatakse seal, kus selle eest väljaastumine ei nõua mingeid ohvreid.

De jure tunnustus saabus alles ligi 3 aastat pärast iseseisvuse väljakuulutamist. Liitlaste Kõrge Nõukogu koosolekul kõneles Balti riikide tunnustuse poolt Itaalia väliminister Carlo Sforza, Briti väliminister lord Curzon

Järg. lhk. 2.

Läbi "kardina" LIIKUJAID

Okup. Eestis käisid omastel külas Hilda ja Valter Kotte, Alice Kolk ning Anette Vedman, Kõik Iõn-Saksamaalt.

Poolast käisid külas Ursula ja Viktor Vorslav, Tshehhoslovakkiast ahelupaar Eveline ja Dalibor Urbanov, kes said kokku Tallinnas naise emaga.

Poolasse oma õde külastama sai loa keskkooli õpetaja Lehte Rand Valgast. Inglismaale oma tütre juurde asumisens sai loa pensionär Rudolf Hintzer Tartust.

Soome skautide juht arendab hõimusidemeid

"Oleks Suurlaager merekladal oleksin purjekaga tulnud", ütleb soome skaudijuht Kalervo Mettala Turust, kes vabalt valdab eesti keelt. Ta on oma esindusõksusele Põhjala Suurlaagri puhul korraldanud kürkursuse, et hõimudega siin ei tekiks keelelist viperusi. Stockholmi jõudsid soomlased reedel 17. juulil, kooseisus umbes 40-ne inimese ümber — võrdseit poisse ja tüdrukuid. Nad õõbisid Eesti Majas ja said isegi veidi Stockholmi ringi vaadata.

Kalervo on tugev ja tõmmu merekaru tüüp. Eesti skautidega on tal sõprussidemeid juba 1938. aastast saadik, mil toimus Hango Suurlaager. Ise on ta olnud skaut oma viiekend aastat. Tema Turu Partio-Sissit esindusgruppi kuuluvad poisid on mereskaudid. Lipkonnal on oma 2-mastiline purjekas "Merisissi" (nimetus oleval midagi mereröövlitaolist, aimult paremas mõttes), millega juba kaks korda Stockholmis kõidud, kuigi mitte rõõviretkel.

Praegu õpib Kalervo Turu ülikoolis soome-ugri teaduskonnas ja sihib fil. mag.-kraadi poole, mis tema sõnade järgi võtab aega. Oma õpingud majandab ta eratundide andmisega soome grammatikas.

Edasi jutustab ta, et tema grupiga on kaasas 12-aastane Harri Winter, "Kalevipoja" soome keelde tõlkija kadunud Helmer Winteri pojapoeg. "Vanad mangilased surevad, aga, näed, noori kasvab peale", ütleb Kalervo filosoofiliselt. Üldiselt oli soome poisid Eesti Majas kogu õhtu jooksul toredasti elavad ja juttu ning mängu oli lisiait ka ülemere hõimlastega. Soomlastega kaasas on ka Stockholmi Kalevi lipkonnags sõprussidemeis oleva Helsingi Karhu-Veikot lipkonna grupijuht Terho Lyytinen. Turun Partio-Sissit lipkond on teatavasti sõprussidemes Stockholmis Karu lpkga.

Ka.

Kalervo Mettala koos soome skautlusse kuuluva Sulev Tiitsiga ning mõne soome skaudiga Eesti Päevalehe ees. Järmine paremal on Turu ülikooli hiljuti surnud eesti keele lektori Vinteri pojapoeg Harri (EPL-foto).

Vene väliskomissar Litvinov (paremal) nõudis rahvastelidu istungil K. R. Pustalt, et Eesti annaks sõjas N. Liidule Kingissepa laiba.

Kerese start Argentiinas

Male suurmeister Paul Keres, kes võitab oma Buenos-Airesis toimuvast turniirist, võitis oma esimese vastase argentiinlase Belicky. Järgmiseks vastaseks oli samuti kohalik maletaja Ruebinetti.

EPL 23. juulil 1964

Surmanimekiri

Osa moraalsest vastutusest rootsi diplomaadi Raoul Wallenbergi äljetu kadumise eest lasub ka vene rahval, on Dagens Nyheteri referaadi järele ütelnud oma venekeelses saates "Vaba Venemaa" raadiojaam, mis läänest valgustab vene rahvast selle informatsiooniga, mida Kreml ei anna oma rahvale.

Raoul Wallenbergi tegi lähnele "nähtamatuks" terrorirorganisatsioon NKVD, hilihem MVD ja KGB, kuid körvalt vaadates on vastutav ka kogu vene rahvas, kelle vastupanu ülle nelja aastakümne kestnud terrorile on olnud minimaalne.

Selles terroris ei ole Raoul Wallenberg mingiks peatiksuseks või ainukeseks kadunud hingeks. Neid on miljoneid — nii venelasi endid kui ka peaaegu kõiki muid maailma rahvusi. Eestlaste osa selles hävituses tuletab viimastel päevedel meelde koltunud paberitükk Solikamski orjalaagris surnutega, milles on kirja pandud 649 eestlase nimed, kes kiiresti ühteteise järele varisesid, nende hulgas rohkeid üldtuntud ja auväärseid eestlasi. See on vaid väike, ent mõtlemapanev meenutus lähemast minevikust. Nimekirjad ohvritest, kui need oleksid kirja pandud eestlaste osas, hõlmaksid kahtlemata kümneid tuhandeid. Teised kümned ja sajad tuhanded langevad teiste rahvuste kadunutele.

Nõukogude vene rezhiim on hukanud aadu tuhandeid ka "normaalsel" viisil, s. o. mahalaskmistega ja näit. poola ohvitserid Katynis likvideeriti kümnetuhande kuklalasuga. Surm orjalaagrites korraldati aga sootanliku osavusega "loomulikuks" — vange lasti lihtsalt näljas ja külmas töötada end surnuks. Solikamski nimekirjas torkab silma kuupäevade kuhjumine jõulude ümber 1942, tõenäoliselt ja ueaasta öölgi surid kümned, lihtsalt häädusid. Need old ebainimlikkuse laagrid, loodud rezhiimi poolt, kes on teoorinks teinud terve inimkategoriate kohtuta likvideerimise n.n. "klassivõitluse" sildi all. Otse pentsik on samal ajal lugeda kommuunistliku vene propaganda kiitlemisi, kuidas okupatsioon olevat "rõnne" toonud eesti rahvale.

Eesti rahvas on välkerahvas, iga inimene on selle rahva pilsimiseks vajalik. Kremli hiiglaslik aadrilaskmine cesti verega oli ilmselt mõeldud selle väikerahva füüsilisseks likvideerimiseks. "Õnn" pidi mõeldud olema vene sissesändajatele, kes Eestisse valgusid ja ile võtsid hävitatute euroopallikud kodod ja eesti rahva varanduseel. Seda võõrast "rõnneotsijate" voolu tulek Eestisse peatamatul arvul ka praegu, tehes näit. Tallinnas oma clanikele iga päevaga raskemaks korterisaamise ja isegi töövahetamise, sest iga parem nurk ja iga parem kohi reserveeritakse "eesrindlikule vene vennasrahvale". Mitte ainult Wallenbergi küsimus ei puudutu terroirezhiimi körval ka vene rahvast ennast, vaid ka Balti riikide infiltreerimine maa etnilise koosseisu kiireks muutmiseks.

Siin tahtab vene kolonialism täiesti erinevalt maailmas senii tuntud kolonialistidest. Ta mitte ainult ei ekspluateeri kohalikku inimest ja tootmisvahendid, vaid töötab selle inimese füüsilisseks mahasurumiseks ja rahvuslikuks hävitamiseks. Ja kui Eestil on olnud palju võõraid valitsejaid, siis on ainult venelased olnud need, kes on püüdnud eesti rahvast rahvusena likvideerida. See kuldus sinna juba tsaaride ajal, eriliset aktiivsust on aga näidanud vene kommunistid.

Maailm küsib Wallenbergi. Selle paraadnäite kaudu aga küsitakse kõiki neid miljoneid, kes on kadunud teadmatusse ja äljetuisse haudadesse.

Ela.

Olev Träss Stockholmis

alg. 1. lhk.

koht Kanadas "eesti linn" oma eesti eluga ja üritusega. Arvestame praegu Toronto umbes 9,000 eestlase ümber, mis on arvatavasti suurimad regionaalseid kogunemisi eestlaste üldse läänemaailmas. Sealjuures on eestlaste üldarv Kanada kohta umbes 17,000, seega vähem kui Rootsis. Torontos on aga eesti elu väga intensiivne ja seda intensiivsust on aidanud tõsta Eesti Maja loomine. Meie uus maja on esijoones seltsimaja tõeseimetega, väljaüürimispinnad on märkks vähesemad kui Stockholmis ja ürimikeks on Eesti pank, eesti leht jne. Sisteem tekitab aga vajaduse aktsiate pidevamaks müügiks, kuna uuenhtusi ja remonte, samuti amortiseerimist tuleb teostada aktsiate ahiga. Eesti Maja on teinud Kanada ja Toronto eesti organisatsioonide töö märksa lihtsamaks ja hõlpsamaks.

— **Toronto Eesti Seltsis on ülekaalukalt huvitsenate Eesti Maja juures. Seltsi töö on välja kujunenud selliselt, et hoitakse kõigus täienduskooli, mis oma 400 õpilasega on suurimaid sellelaadilisi vabas maailmas, nudsuresena on juurde loodud lasteaed esialgu 30 õpilasega. Nimelt on ilmnenud vajadus anda lastele emakeele põhi juba enne kooliiga, et nad suurendaksid oma "mängukeeleoskust just emakeelsete terminitega. See on suure tähtsusega huvi loomisel emakeele vastu. Esialgne arv on piiratud, kuna ruskusi on olnud lasteaia õppejõudude leidmisega. Loodamu aga lasteaeda tunduvalt laiendada.**

— Populaarseiks on kujunenud ka seltsi loengud ja vaidlusõhtud tisna stabiilse kuulajatearvuga. Teemaid on paljudeli aladeli ja ettekandelle lisandunud tihti kino- ja valgusplididemonstratsioonid. Inimesed tahavad aga ka oma mõtteid avaldada ja küsimusi esitada või koguni vaieldu — diskussioonihõhud on siin sobivaks vormiks. Eesti selts korraldab ka pidusid, kus edu on vahelduvam, kuna Torontos on rohkeid organisatsioone ja pidusid tihedalt üksteise kõrval, mis ilmselt mõnikord tekitab piduväsimust.

Küsides, kuidas on aktiivsusega ülese ja n. n. "väsimusega", vastab prof. Träss, et huvist ja osavõtust ei ole puudu. Kui milleski raskusi on, siis rohkem juhtrasse ja organiseerivate inimeste leidmisel. Teatris on alati palju rahvast, samuti muusikaüritustel ja kirjanduslõhtutel.

Lõpuks märgib prof. Träss, et Toronto Eesti Maja on "kaine" nagu Stockholmi omagi. Ainult erilubadel ja erilisel sündmustel kasutatakse alkoholi.

— Stockholmi külastamine on vanade mälestuste elavaks muutmine, ütleb prof. Träss. Rootsi keelega ei ole tulnud raskusi ja tuttavaid on alles nii eesti kui rootsi poolel. Aga Stockholm iseseisvuse ajal ja muutumisega, nagu ma näen paljudest autest ehitustest ja uutest linnaosadest.

- **Uppsalas kihlus Aare Saks Britt Ohmaniga Stockhomist.**
- **Stockholmis peatus lähisõidul Austraaliast, Melbournist Endel Lõvend, kes kasutas oma suve. puhkust Euroopa külastamiseks. Melbourne'is töötab ta sisemaa lennuliinide juures ja saab vähemaldatakse teenistujaed soodustatud tingimustel pikemaid lennumatkasid. Stockholmist sõidus ta Göteborgi sugulasi külastama ja pöördus seal tagasiteele sama marshruudi mööda, mida kasutas ka Euroopasse tulekul — üle Beirutbi, Bombay, Madrase ja Singapuri Austraaliasse. Perthi kust lend jatkub juba sise-lennuliiniga edasi kuni koju. Ta on Austraalias asunud juba umbes 15 aastat.**
- **A New Yorgis asub advokaadina töötle Herbert Rünne, kes hiljuti lõpetas Yale ülikooli õigusteaduskonna. Lakewoodis koolis käies oli ta agaralt tegev noorsootöös, eriti skautluses. Tema abikaasa omab Yale ülikooli magistrikraadi bioloogia alal.**
- **Melbourne'is Emerald Hilli teatris kantakse praegu ette E. Jonesci näidendit "Tapsi", kus Aare Neeme mängib kahte osa — vana meest ja politseinikku. Koos ühe austraallasega valmistas Aare Neeme ka lavasaade.**
- **New Yorgi osariigist sõitsid Linda ja Evald Vianapuu pärrinkdalalisele puhkusreisile Bahama saartele. E. Vianapuu töötab Mount Vernonis ühe lihakontserni kontorijuhatajana.**

Stockholmi Kalevite elust Suurlaagris

SUURLAAGER (EPL) - Seoses Põhjala suurlaagri avamisega langes kate ka Stockholmi Kalevi lipkonna paljurüüglitud, kuid vähenähtud marsirutnumidelt. Trummid on värvitud sini must valgetesse värvidesse ja kannavad lipkonna embleemi, ratsanik hobusel. Esiefendusel selgus, et trummid ei ole ainult lauks ja uhkuseks, nendest on kasu ka marsimisel. Peale Kanada ja USA poiste oli kalevitel avaparaadil kindlaim samm. Uudiseks on ka, et Kalevid on endale uue laagrimütsi muretsenud. Eelmine mütsi põhjaga valge ristiga murumütt oli nõivörd nägus, et Skauttöö Keskus ilmselgu selle Eesti Skautide Maleva Rootsis Kalevile kes ei tahtnud kuidagi leppida sellega, et terve laager näeb samasugune välja olid endale teinud une, võõbolla nägusama mütsi.

Värvid on ümber pööratud. Seega must risti valgel põhjal. Ka on uudiseks — lipukomandemeesiga märk, mida iga kalev ihannab käisel. Kalevi lipkond on vanim ja praegu ainukene skauttipkond Rootsis ning pühitsob tänavu sõjaeel oma kahekümnendat sünnipäeva.

Peale laagri avamist kogunesid kalevid omaette metsatukka kus sõm. Heino Jõe, kes on eelmine Kalevi lipkonna juht, andis ülle Kalevite verevendale. Toronto Lembitu lipkonna poolt saadetud verevendale lipu, kus ühel poolel on Kalevi kilp ja teisel poolel Lembitu rist. Lipp heisati trummide mürinal Kalevi hundude allaagris mastl. Kalevi vanaskauldid on koos Kalevipoja lipkonna vanaskautidega moodustanud omaette all-laagri Koitjärvel.

Lõuxemburgi, et osa võtta Rahvusvahelise Õiguse Instituudi kongressiel. Ta kasutas juhust, et kohapeal kõneleda peaminister Lloyd George, kes ühines Sforzaga. Liitlaste Kõrge Nõukogu tunnustuseks on allskirjutanud Aristide Briand ja se on adreeseeritud K. R. Pusta nimele. Kohe pandi Eesti lipp lehvima. saatkonna eõdale dr. Johan Leppiku poolt ja mindi koos Leppiku ja pr. Pustaga viima seda rõõmuõõnumit vanale vabadusvõitlejale Andres Didole, kes lamas haigevoodis; sõnadmust tähistati vahulõunaga.

Need, kes oma ea tõttu ei olnud läbi elanud Vabadussõda ja võtsid kogu iseseisvusaja vältel Eesti vabaduse kui iseendast mõistetavat asja, võivad "SAADIKU PÄEVIKust" leida korduvaid tõendeid, kuidas Eesti riik kogu aeg oli ohustatud Nõukogude Liidu poolt. Juba 1. mail 1922 tehti Tallinnas katset revastatud mässuks, mis lõppes aga meeleavaldajate ja nende juhi Andrei Kingissepa vangistamisega, kes mõisted surma.

Paar nädalat hiljem tuli Genua Konverentsil Pusta juurde Litvinov, kes nõudis Eesti valitsuselt Kingissappa laiba väljaandmist, see parandavat Eesti-Vene suhteid.

Litvinov nõudis veel kellegi L. nimelise lsiku väljaandmist, kes oli osavõtnud enamlaste komplotist, aeti taga ühe politseikomissari poolt, ja et kinnivõtmisel püüdnud, laskis politseikomissari revolvrist maha. L. veetõi kinni, kuid talle kingiti ela, selle hinnaks oli enamlaste juht, Viktor Kingissappa peidupaiga väljaandmine. Kaksküimmend aastat hiljem nähti L. kinni enamlaste poolt ja hukati.

1. dets. 1924 a mässu ajal oli Pusta väliseministriks Fr. Akoli kabinetis; kohe pärast mässu ebaõnnestumist kutsus Vene saadik Pustat Moskvasse külla, Pusta keeldus küllakutsust vastuvõtmast.

Üheks süngeks episoodiks Pusta elus oli tema vangistamine 1935. a. lõpul, kuna tema nimi ilgurecris vahepaladsõjalaste poolt kavatsetud problamatsioonis Eesti väliseminister. Pusta paigutati Tallinna Keskvanglasse. Kalda lähavel, kus teda oli kinnipeetud juba tsaarajal, Rauduskärel vidi teda kehtestpdamisele Südurite Kodus.

Ühenduses protsessiga oli ülle kuulatud Juan Tõnissoni, Jaan Teemanti ja Jüri Uluotsa, kes olla arreteeritud ohud üks ööpäev. Pusta kaitsjaks oli adv. Otto Fukk; tunnistajatena ülekuulatud H. Mäe ja Holland Tõendasid, et Pusta nime oli kasutatud ilma tema nõusolkuta ja teadmata. Pusta oss lõppes protsess sellega, et prokurör loobus teda süüdistamast, sest ei ohnd mingeid tõendeid, et ta olcks konspireerinud mässuhalvatsejatega.

Arreteerimine tähendas Pustale kõigepealt majandusliikku ruineerimist, ta oli kohalt lahti lastud ja väiseministeeriumi osakonna direktor Treude keeldus talle kõiguni väljaandmast diplomaatilist pessi. Kindralitesse Törvandiase, Larkasse, j. t. ks vahdusõjalaste protsessi puhul kinni võeti, suhtus Pusta kui oma saatuskaaslastesse sõmpaatiaga, ja seda kaaluvamad on tema pärvirkhu need peatikid, mis kõsitlevad Artur Sirki surma Echternachis, Luxemburgis, 1937 a. Pusta luges Sirki surmast "Le Temps" ja tsi teel Veneetsiast Pariisi. Sealt sõidus ta kohe edasi mille nimeks on pandud Kalevilinna. Seda el olnud algul ettenähtud, kuid kui cel-laagris olnud Kalevid taheti paigutada Küüalisaagrisse, protesteerisid nad nõivörd, et laagri juhtkond tuli nelle vastu ja andis laagri värava lähedal oleva rohumaa nende käsutusse. Juba esimesel päeval kerkis sinna kiirelt telklinn, laagrivärav, ja vörkpallplats. Kord allaagris on tiihea, poisid kontroll nad üksteist ja alnuke kes õõrahu rikkus oli higa valjult laulev, politsei kes tuli poiste lüket vaatama ja sattus ise nil valmustusse, et juhtis tükk aega laulu.

Kalevid lubavad vapralt edasi marssida ja dementeerivad kindlasti jutte, et nad olevat väljasuremas või abieliumas.

Tuli eesti laeval sadamas viibimisel

LONDON (EPL) — Pühapäeval, 5. juuli õhtupoolikul tekkis Hulli sadamas viibival 2400 tonnisel Liberia lipu all sõõtval eestlastele kuuluvat meotorlaeval Lady Sophia peainsener Mürkl kajutis tulekahjus, mis tõmbetundes suure kiirusega levis.

Kuue minutiga oli kogu teine teki tuks. Hulli sadama tuletõrje saabus kiiresti ja pani tulele piiri, kuid kogu teine tekk koos salongiga, kapteni, peainseneri ja esimese tüürimehe kajutiga hävines.

Laeva kapteniks on kapten Lusk, kes alaliselt elumeb Gardiffis, peainsener Mürk elab alaliselt Rootsis. Esimeseks tüürimehks on lätlane Valde ja teiseks tüürimehks Inglismaa-eestlane Part. Veel on eestlastest meeesteks laeval pootsman W. Ausmees, mootorimehehks W. Treuberg, stjuard Baumann ja madrus H. Karge. Laev on lepingurühmakorras Eesti Meremeeste Uniooniga.

Kuigi ka kapteni kajutist kõiis tuli ülle, jäid siiski kappides olevad asjad ja dokumendid puutumata. Peainsener Mürk kaotas aga teie kõik oma asjad ja kõik dokumendid, suurema summa raha, riided ja isiklikud asjad. Tuli algas peainsener Mürkl kajutist elektri lühiühendusest. Tuld märgates püüti seda algul kohalolevate abinõudega kustutada, kuid tuletõrmhuse lisas leokidele nii suure hoo, et selle tevimiat ei saadud takistada enne, kui tuletõrje saabus. Laeval viibisid ka neli meeskonnaliikmete naist, nende hulgas kapteni abikaasa. Enamus meeskonna liikmeid olid laeval, kuid nende kajutitesi tuli ei pääsenud. Ka lätlasest esimesel tüürimehel jäid tulle dokumendid, raha ja riided.

Laeval oli laadungiks puumaterjal Portugalist, mis oli veel maha laadimata. See pääses tulest. Pärast lõsdimat tühch laev dokki paranduseie. Arvatavasti on kahjud nii suured ja parandused võtavad niikaua aega, et meeskond maksitake maha.

PÄEVAREFLEKSIOONE

- **Tänaval tuleb vastu koim daami, kes küsivad teed Kuninga aeda, Kungsträdgården, Just nimelt kuninga aeda, sest daamid ei oska reotsi keelt, nad on soomlased. Vägisi tuleb neid aidata eesti keeles ja hõimukontakt läheb liberdalt. Ah soo, olete eestlaseed! Oleme kõik Eestia enne sõda käinud ja nautinud Pirita supelmõnusid. Aga üks meist on Eestiga rohkem seotud — ta oli vabastathtikuks õeks Eesti Vabadussõjas. Kõnesolev osutub noorsuliikuks ja erksaks daamiks, kes mõletab nii mõnegi sõna eesti keelt ja aitab kaasa, kui juhtumisel teistele mõni sõna mõistmatuks jääb. "Ecati, hõimuma, on mul praegugi mälestuste maaks. Läheksin sinna otse joostes, kui mitte teekond ile Leningradi ei läheks. Kui oled kaasa olnud eestlaste Vabadussõjas, siis nagu uhkus ei lubaks nende vaenlase kiest viisat küsima minna," ütleb vahva daam, kes koos oma kaastaleega on läbi sõitnud kogu Euroopa. Soome keeles "Mõnigi kord leiame mõne eestlase, kes aitab," naljatab Vabadussõjaaegne rindeõde.

- **Kapitaliste kõigis maades katsub rahustada Pravda, mille veerugudel soome kommunistide mariionettjuht Ville Pessi ütleb, et läänemas tulevikus ei olevat oodata uusi kommunistlikke võimuhaaramisi. Praegu ei olevat lihtsalt ühtki kapitalistlikku maad, kus kommunistid saaksid võimu haarata Mao Tse-Tungi ekstremiste kavade kaudu, kuna "vajalikul eelduseel" veel puudvat, mis aitaksid kaasa relvastatud mässu onestumisele.**

On huvitav, et neid rahustavaid sõnu lähnemaalma sadressil on ütlema valitud just soome kommunist, mees, kes esindab maad, mis elab pidevalt kommuunistliku naabri ähvardava Damoklese mõõga all. Tshehhoslovakkias *et* elnud mingeid eeldusi kommuunistlikuks putshiks peale punaarmee juureseloku — Benesh langes ja Tshehhoslovakkia muutus täisvereliseks satelliidiks. Soomes ei ole vene rõõgesid, kuid need asuvad kõegakõtsutavas lähedusesjõni taga. Seepärast on kahtlane, kui just soome kommunism on pandud ajama kapitalistidele uitumisjuttu.

- **Kairos lõtuvad koos uue Aafrika juhid koos mõnede vana Aafrika esindajatega, nende hulgas kuningate kuningas, neegus-negeeti, keiser ja Juuda Lõvi Haile Selassie, kes vanul päevil on muutunud radikaalseks ja hästi sobib kokku uue Aafrika punaste diktaatoritega. Ta on õppinud üht ja teist viimasest ebaõnnestunud revolutsioonist oma palees ja maal. Haile on nõinud, et nued diktaatorid istuvad hästi sadulas, kui nad on pahempoolsed ja loodab, et temalgi on nii kergem troonile pidama jõõda. Mis puutub aga Aafrikasse, siis torkab silma ka konverentsil liigutav üksmeel Gaana ja Alzheeria diktaatorite vahel, kes mõlemad soovivad Afrika unioonil loomist. Mõlemad esinevad ilma pagunitetta spartaanses kõrgekaelusega frentshis, mille muistrit oleme aastaid nähnud kõikvõimsa "lisakese" Stalini seljas. Must Nkrumah ja valge Ben Bella on mõlemad sallitud küülalised Kremlis ja viimane tarvitab juba ulatuslikku Moskva "tehnilist abi". Vähmane on parajal juhul valmis ahandma ka unioonil punaseks muutmiseks. "Kui aeg on tulnud" soomlase Ville Pessi mõistes, Unioonil revolutsioon oleke nimelt palju lihtsam läbi viia kui terve rida revolutsioone paljudes Aafrika riikides.**

Kj

SIIT JA SEALT

- **Rõõd kõikus laulatati tehnoloog Jan-Erik Uddegärd Östersundist odont. kand. Tiiu Paltrega Stockholmist. Prunt on ins. Herbert Paltre ja tema abikaasa S alme, n-na Kaasik, tütar.**
- Stockholmis kihlus Gunnar Arvik Birgit Thunvalliga Stuvestast.
- **Göteborgis Lundby vanas kirikus laulatati hambaarst Leif Björn hambaarsti Marje Smittiga Göteborgist. Prunt on pangakamreer Johan Smitti ja tema abikaasa Linda, n-na Änilane tütar.**
- **Rootsis külaskäigul viibib Hans Sõstrak koos abikaasa Ilsaga Kaliforniast, Fresnost. Nad jäävad Rootsi kuni augustini ja sõidavad siis Saksamaale kus peatuvad mõni aeg ning sõidavad siis tagasi USA-sse.**
- **Uus-Meremaalt, Dunedinist viibib timbermaalima matkal Asta Tenneberg, neiuna Raudsepp. Ta tõstab Dunedinis tükkoli perekonna. Stockholmis peatus ta mõni päev möödunud nädala ja sõidus siit edasi Lääne-Euroopasse kust reis jatkub USA-sse ja Kanadasse.**

Suurlaagri avamiselt

alg. 1. lhk.

Vile ja poole miljoni ameerika skaudi tervitused Suurlaagrile andis edasi skm I. Pieer, lugedes elte Ameerika peaskaudi J. A. Brunton dr. sõbralikku kirja.

Tervituste osas võtsid osa veel sõna Norra skautide ja gaidide esindajana Thor S. Sture, Montreall E. Skaudiõõprade Seltsi esindaja hr Kivesto ja Eesti Kolmlee esindaja hr J. Aljas.

Kirjalikke tervitusi olid saatnud Toronto E. Skaudiõõprade Selts, Kanada Eesti Skautide Maleva Vanem konsul Joh. E. Markus, gdr Ene Runge Kanadast, skm Jaan Lepp Kanadast, Saksamaa E. Skautide Maleva juht skm U. Semmel, gdr L. Juske Kanadast, skm A. Ojasoo "Härja" salk Indiast ja Hälsingborgi E. Skaudiõõprade Selts.

Võimsalt kõlas esti hümn, laager defileeris Põhjala juhtkonnale ja aukülalistele — Suurlaager oli avatud.

tt

Kohalik elu

STOCKHOLM

Eesti Pensionäride Ühing korraldab teisip. 4 augustil väljasõidu laevaga Södertäljesse. Äratut kl 8.15 Kungsholms Torget'lit. Piletid hinnaga kr 10 saab ettetellida kuni 2. augustini tel. 386860 ehk 826970.

PÕHJALA 18.-27.7. PÕNEV! SUURLAAGER

Leinateated

Torontos surl 15. juulil Erich Alfons Bergmann, sünd 1911 a. Pärnus

Harjumaal surl 29 juunil Eduard Kull ja maeti 2. juulil. Kadunu oli sünd 1886 a. Virumaal.

†

Head tõõkaaslast

Joonas Kask'e

mälestab kurbuses

AB SIMSON BRÖD TEENIJASKOND

†

Armast onu

Joonas Kask'e

mälestab leinas

ANTS METSALO

perekonnaga

†

Ununstamata sõpra ja naabrit

Joonas Kask'e

mälestavad kurbuses

A. REMMEL
perekonnaga

H. SAAR
abikaasaga

A. PIIBOR
perekonnaga

†

Head kaasmaalast

Juuli Tui'd

mälestab kurbuses

ALIDE VIHTMA
poegadega

†

Armast

Joonas Kask'e

mälestab

ADELE KOOLMEISTER

†

Oma armast emakest vanaemakest vanavanaemakest

Berta Saarman'i

* 26. 4. 1888 Viljandimaal
† 21. 7. 1964 Stockholmis

Mälestavad vaikses leinas

HANS ja MAIMU
HERMAN ja LIDIA
ENDEL ja INGRID
SIIM, PIIA ja ANNE-PII
TIIT ja ANITA
ANTS

Matusetalitus laupäeval, 1. augustil kl. 13 Uppsätälse kapelleit'is, Metsakalmistul.

†

Meie keskelt lahkunud armast sõpra

Joonas Kask'e

mälestavad sügavas leinas

JOONAS KOOLMEISTER
abikaasaga

ERVIN KOOLMEISTER
perekonnaga

†

Raske haiguse läbi lahkunud armast sõpra

Joonas Kask'e

mälestab vaikses leinas

AUGUST KAPTEIN
perekonnaga